

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

Africký soud pro lidská práva a práva národů: otázky kritického přístupu

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2013
VI. ročník SVOČ

Autor: Bc. Tomáš Bruner, 2. ročník
Konzultant: Doc. PhDr. Stanislava Hýbnerová, CSc.

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VI. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracoval(a) samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V Praze dne 12. dubna 2013

.....
Tomáš Bruner

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat paní docentce PhDr. Stanislavě Hýbnerové, CSc., za to, že se ujala konzultací mé práce, rovněž tak za čas, který jí věnovala, za shovívavost a především za její podnětné připomínky.

Obsah:

Úvodem	5
Teoretická a metodologická východiska práce	6
Vznik soudu: per aspera ad asta?	9
Fungování soudu: autorita bez jurisdikce, autorita bez autority?	12
Řešení (nejen) emancipací?	20
Závěr	24
Literatura a zdroje	26
Přílohy	30

Úvodem

Africký soud pro lidská práva a práva národů byl založený v roce 1998 a po dobu deseti let nerozhodl o jediném případě. Takovéto (ne)fungování judičiální instituce v komplikovaném prostředí, jakým je africký kontinent, otevírá řadu otázek a přímo vybízí ke zpracování formou případové studie. Právě o to se pokouší následující práce.

V rovině praktické se zde komplexně zabýváme látkou, jíž je v našem prostředí věnována pouze okrajová pozornost. Přitom problematika obnáší pozoruhodné poznatky v rovině teoretické. Na zkoumaném tématu lze totiž předvést, jak se liší jednotlivé teoretické přístupy a pohledy na fungování práva a soudní moci v prostředí mezinárodněprávní ochrany lidských práv.

Také z toho důvodu práce volí interdisciplinární přístup, kombinující právo a mezinárodní vztahy. Vychází jak z úvah teoretickoprávních, tak i z kritické teorie mezinárodních vztahů. Autor se v následující kapitole nejprve věnuje právě teoretickému a metodologickému ukotvení. Na jeho základě stanovuje hypotézy a tři výzkumné otázky, jimiž se nadále zabývá v oddělených kapitolách: Zaprvé, jaké faktory hrály roli při vzniku Afrického soudu pro lidská práva a práva národů? Zadruhé, funguje tento soud efektivně a proč? A zatřetí, kudy se mají ubírat úvahy o případném zlepšení současné situace?

V závěru práce čtenář nalezne zobecnění poznatků a jejich zpětné vztažení k hypotézám a teoretickým premisám.

Teoretická a metodologická východiska práce

Práce staví na dvojici teoretických přístupů. Zaprvé vychází z tezí právní teorie, zadruhé se konceptuálně opírá a vybrané předpoklady kritické teorie mezinárodních vztahů. Prostředí, o kterém práce pojednává, je výjimečně komplikované. Jak bude ukázáno dále, pro úplné uchopení problematiky je zapotřebí zvolit kombinaci teoretických přístupů. Proto autor práce považuje za vhodný postup, kdy klade důraz na právní stránku věci, ovšem rámcově ji v některých aspektech doplňuje o zmíněný společenskovevní koncept.

Nejprve se zaměříme na úvahy z oblasti právní teorie. Na pozadí celé problematiky stojí fakt, že se právo může stát synonymem slov ochrana, svoboda, pořádek a řád v pozitivním slova smyslu, jen pokud „je (relativně) stabilním systémem *státem uznaných a vynucovaných pravidel chování*.“¹ Právo tedy postrádá smysl bez možnosti domoci se ho, což se týká i nejdůležitějších práv – základních lidských práv. Jinými slovy: „Platí ostatně obecně, že efektivita mezinárodní úpravy ochrany lidských práv závisí především na kvalitě kontrolního mechanismu,“² tedy mimo jiné soudu.

Africký soud pro lidská práva a práva národů (dále ACHPR, případně Soud) přitom vznikl jako jeden z několika regionálních lidskoprávních tribunálů, které by v ideálním případě měly svou závaznou právní autoritou garantovat dodržování lidských práv³. ACHPR by tak měl svou rozhodovací a interpretativní činností přispět ke zmíněnému státnímu faktickému uznání a následnému vynucení pravidel chování, respektive je přímo zajistit. Existence regionálních soudů je navíc tím důležitější, čím více selhává ochranný mechanismus na úrovni samotných států.

Obecně tedy budeme v této práci zkoumat roli práva a jeho soudní ochrany ve společnosti. Zároveň budeme řešit, jak tuto roli ovlivňují mocenské vztahy a nakolik je výsledkem konfliktů, bojkotů či kompromisů. Pohybujeme se tedy ve sféře sociologického pojetí práva:

„Klíčová teze sociologického přístupu k právu stanoví, že podle reálných společenských vztahů je možno říci, zda platná úprava odpovídá potřebám a dynamice společnosti. Rozhodující je tedy *efektivita* (funkčnost práva). Právo se zároveň chápe jako výsledek sociálního konfliktu, střetu sociálních zájmů, přičemž stěžejní funkcí práva je soustavné a včasné řešení těchto konfliktů, což se považuje za smysl (základní obecný účel) právní regulace chování lidí ve společnosti.“⁴

¹ Gerloch, Aleš. *Teorie Práva*. Praha: Aleš Čeněk, 2009. s. 256, kurzívu přidal autor práce.

² Šturma, Pavel. *Mezinárodní závazky v rámci kontrolních mechanismů v oblasti lidských práv: obecný přehled*. In: Šturma, Pavel (ed). *Implementace lidských práv a mezinárodní kontrolní mechanismy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta, ediční středisko, 1999. s. 11.

³ Cavallaro, James L.; Brewer, Stephanie E. Reevaluating Regional Human Rights Litigation in the Twenty-First Century: The Case of the Inter-American Court. *The American Journal of International Law*, ročník 102, číslo 4; 2008. s. 768 – 769.

⁴ Gerloch, Aleš. *Teorie Práva*. Praha: Aleš Čeněk, 2009. s. 257 – 258.

Je nutné upozornit na jeden ze zásadních paradoxů této problematiky. Ačkoli se jedná o ochranu základních lidských práv, která zdánlivě spadá do *jusnaturalistického* přístupu, jednotlivá práva v subjektivním slova smyslu jsou jednotlivcům fakticky upírána, proto volíme přístup zkoumající efektivitu práva, respektive příčiny neefektivity. Jak ukážeme dále, fungování Afrického soudu pro lidská práva a práva národů je součástí *boje o právo*, tak jak o něm hovoří Rudolf von Ihering.⁵

V rámci tohoto boje bychom si měli povšimnout zvláště konkrétního střetu. Jedná se o střet principu státní suverenity s principem mezinárodní ochrany lidských práv. Stát se musí dobrovolně vzdát části své svrchovanosti a připustit, aby do jeho vnitřních záležitostí mohlo být zasahováno z vnějšku⁶, v našem případě mezinárodním soudním orgánem.

Krom právní teorie práce staví na předpokladech kritické teorie mezinárodních vztahů a mezinárodní bezpečnosti, v pojetí Kena Bootha⁷:

““Critical” implies a perspective that seeks to stand outside prevailing structures, processes, ideologies, and orthodoxies while recognizing that all conceptualizations of security derive from particular political/theoretical positions; critical perspectives do not make a claim to objective truth but rather seek to provide deeper understanding of prevailing attitudes and behavior with a view to developing more promising ideas by which to overcome structural and contingent human wrongs.”⁸

Kritická teorie se zaprvé vymezuje vůči určitým existujícím teoriím (tzv. „problem solving theories“), zadruhé se nesnaží vysvětlit („explain“) existující problémy postupy napodobujícími přírodní vědy, ale spíše se je pokouší pochopit a porozumět jim, aby mohla odhalit a odstranit současné strukturální nedostatky, které jsou na první pohled skryté:⁹

“The challenge for theorists is not merely to produce fixes for the existing order of things, but to outline how that order was generated and suggest alternative ways of transforming that

⁵ „Cílem práva jest pokoj, prostředkem k tomu je boj. Pokud musí být právo přichystáno na útok bezpráví – a to bude tak dlouho, pokud bude svět světem - nebude právo bez zápasu. Právo žije bojem, bojem národů, státní moci, stavů i jednotlivců. Všechno právo ve světě bylo vybojováno, každá důležitá právní zásada musila být vybojována teprve na těch, kdož seji vzpírali, a každé právo, právo národů i jednotlivce, předpokládá ustavičnou hotovost, aby se ubránilo. Právo není pojmem, nýbrž živou silou. Proto má spravedlnost, která v jedné ruce drží vážky, jimiž odvažuje právo, v ruce druhé meč, aby právo uhájila. Meč bez vah jest holé násilí, váhy bez meče jest malomocné právo. Obojí patří k sobě a dokonalý právní stav panuje jenom tam, kde síla, jakou spravedlnost vládne mečem, vyrovná se dovedností, jakou zacházet umí s vahami.“ Citováno z Gerloch, Aleš. *Teorie Práva*. Praha: Aleš Čeněk, 2004. s. 302.

⁶ Šturma, Pavel. Mezinárodní závazky v rámci kontrolních mechanismů v oblasti lidských práv: obecný přehled. In: Šturma, Pavel (ed). *Implementace lidských práv a mezinárodní kontrolní mechanismy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta, ediční středisko, 1999. s. 11.

⁷ Booth, Ken (ed). *Critical Security Studies and Worlds Politics*. Londýn: Lynne Rienner Publishers. 2005. s. 15

⁸ „„Kritická“ značí perspektivu, která se snaží stát mimo převládající struktury, procesy, ideologie a axiomy, zatímco rozeznává, že všechny konceptualizace bezpečnosti jsou odvozeny od určitých politických či teoretických předpokladů; kritické perspektivy nepožadují objektivní pravdu, ale raději se snaží dosáhnout hlubšího porozumění převládajícím vztahům a vzorcům chování se zaměřením na slibnější návrhy s nimiž by se daly překonat strukturální a eventuální porušení lidských práv.“ *Překlady v poznámkách pod čarou opatřil pro účely práce její autor.*

⁹ Williams, Paul, D. *Security Studies: An Introduction*. New York: Routledge, 2008. s. 93 – 106.

order.”¹⁰

Proč je tento přístup vhodný pro případ ACHPR? Tento Soud by měl, v ideálním případě, fungovat podle institucionálně liberálního modelu, kdy spolupráci na mezinárodní úrovni posiluje budování a podpora multilaterálních institucí, založených na liberálních principech¹¹. Uznání lidských práv by zároveň mělo být jedním ze tří pilířů liberálního míru¹². ACHPR by tak přispíval k rozvoji pokojných vztahů a spolupráce na úrovni horizontální i vertikální, stejně tak by chránil lidská práva a fakticky liberalizoval prostředí, ve kterém působí. Jak bude ukázáno níže, tímto způsobem ACHPR doposud nefunguje. Problémy v činnosti soudu by mohlo vysvětlit ještě paradigma realismu¹³. Podle něj jsou mezinárodní organizace v lepším případě neúčinné, v horším případě zástěrkou některých států, jak získat podporu a legitimitu od ostatních států. Realismus ale není schopen vysvětlit, proč by státy vůbec se založením soudu souhlasily.

Kritická teorie odmítá postuláty liberalismu a realismu, navíc se krom států zaměřuje i na ostatní aktéry, jimž lze přičítat práva a povinnosti – individua, tedy fyzické osoby a nevládní organizace, ať už působí *secundum et intra legem, praeter legem* nebo *contra legem*. Právě proto se jeví jako vhodný teoretický nástroj, jímž lze uchopit námi zkoumanou problematiku mezinárodněprávní ochrany lidských práv.

Nyní můžeme pokročit k hypotézám, které vyplývají z teorie, a k výzkumným otázkám, které je mají otestovat.

Kritická teorie zkoumá, jak vznikl současný řád, jakým způsobem, s jakým subjektivním zaujetím k němu přistupujeme a zdali obsahuje nějaké latentní mocenské vztahy nebo souvislosti v širokém kontextu¹⁴. Proto první výzkumná otázka zní: 1. Jaké faktory hrály roli při vzniku Afrického soudu pro lidská práva a práva národů?

Hypotéza nabízená kritickou teorií v případě ACHPR tvrdí: *Soud v prostředí Afriky nebude fungovat, neboť je vytvořen na principech západní civilizace. Ačkoli jsou lidská práva univerzálním konceptem, způsob jejich aplikace ACHPR napodobuje evropský model, a proto se v odlišném prostředí setká s obtížemi.*

---

¹⁰ „Výzvou pro teoretiky není, aby výhradně opravovali trhliny ve vysvětlení stávajícího řádu, ale aby načrtli, jak tento řád vznikl a navrhli alternativní způsoby změny tohoto řádu.” Ibid. s. 94.

¹¹ Keohane, Robert O. Twenty Years of Institutional Liberalism. *International Relations*, ročník 26, číslo 2, 2012. s. 125.

¹² Doyle, Michael W. Three Pillars of the Liberal Peace. *The American Political Science Review*, ročník 99, číslo 3, 2005, s. 463-466.

¹³ Viz např. Mearsheimer, John, J. False Promise of International Institutions. *International Security*, ročník 19, číslo 3; 1994, s. 5-49.

¹⁴ Booth, Ken (ed). *Critical Security Studies and Worlds Politics*. Londýn: Lynne Rienner Publishers. 2005. s. 14.

Na ověření této hypotézy je ovšem třeba položit druhou otázku: 2. Funguje ACHPR efektivně a proč? Tato otázka přímo testuje hypotézu a současně se ptá po případných příčinách. Navíc poskytne příležitost nahlédnout do samotné judikatury soudu, která pomalu narůstá.

Je nutné si uvědomit, že se zodpovězení těchto dvou otázek neobejdeme bez referenčního rámce. Oním *evropským modelem* a měřítkem *efektivity* je myšlen Evropský soud pro lidská práva (dále také ECHR), vůči němuž musíme zde probírané poznatky občasně vztáhnout.

A konečně, kritická teorie spatřuje možné řešení v procesu emancipace¹⁵. Podobu takového hypotetického východiska zkoumáme poslední výzkumnou otázkou: 3. Kudy se mají ubírat úvahy o případném zlepšení současné situace?

Metodicky je práce případovou studií, která aplikuje teoretické předpoklady na praktický problém a snaží se zjistit, jestli dané hypotézy v praxi fungují.

1. Vznik soudu: per aspera ad astra?

V následující kapitole zkoumáme, jakým způsobem ACHPR vznikal. Nejdříve popisujeme samotný proces, ten poté vztahujeme k širšímu kontextu.

V roce 1963 byla 32 státy založena Organizace africké jednoty (OAJ), na jejíž místo v roce 2000 nastoupila Africká unie (AU), v jejímž rámci ACHPR nyní funguje. OAJ dala také vzniknout regionálnímu soupisu lidských práv, který má ACHPR vykládat – Africké chartě práv člověka a národů (dále jen Charta, v případě potřeby rozlišení Africká charta). Tento dokument byl přijat v roce 1981 a vstoupil v platnost v roce 1986.¹⁶

Na základě článku 30 Charty vznikla Africká komise pro práva člověka a národů (dále jen Komise), která vykonává úkoly uvedené v čl. 45 téhož dokumentu¹⁷. V zásadě má obecně podporovat lidská práva (odst. 1), zvláště šířit a sbírat informace, případně dávat doporučení vládám (písm. a)), dále formulovat základní právní principy a normy, o které se mohou africké státy opřít ve vlastní legislativě (písm. b)) a spolupracovat s africkými i dalšími

---

¹⁵ Ibid. 15.

¹⁶ Lhotský, Jan. Specifika regionální ochrany lidských práv: Africký soud pro lidská práva a práva národů. In Žatecká, Eva; Kováčová, Lucia, Horecký, Jan; Omáčka Vojtěch. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. p. 554.

¹⁷ Ibid. 555.

mezinárodními institucemi (písm. c)). Dále má Komise zajistit ochranu lidských práv a práv národů způsoby uvedenými v Chartě (odst. 2), na požádání vykládat opatření Charty (odst. 3) a vykonávat úkoly jí svěřené Shromážděním hlav států a Vládou. (odst. 4).

V literatuře panuje shoda, že Komise sehrává propagační a pouze kvazijudiciální úlohu¹⁸, která mj. spočívá i v hodnocení stížností států a jednotlivců, což upravuje článek 47 Charty. Rozhodnutí Komise nejsou právně vynutitelná¹⁹. Z dostupné analýzy pro období 1994 – 2004 lze vyvodit, že přes postupné zlepšování existují poměrně časté případy, kdy státy rozhodnutí Komise nerespektovaly, což bylo podle dostupných údajů podmíněno faktory politickými, nikoli právními nedostatky.²⁰ Právě neefektivnost tohoto kontrolního mechanismu vedla k potřebě soudního orgánu, jehož rozhodnutí by byla vynutitelná.²¹

Po čtyřech letech vyjednávání, v červnu 1998, byl na summitu OAJ v Ougadougou, v Burkině Faso, podepsán Protokol k Africké chartě práv člověka a národů (dále jen Protokol), který založil Africký soud pro lidská práva a práva národů. V platnost ale vstoupil až v roce 2004, neboť bylo nutné získat 15 ratifikací. První soudci byli zvoleni v roce 2006²². V současné době byl Protokol ratifikován 26 z 53 států.²³

Soud má pravomoc rozhodnout jakékoli spory ohledně interpretace a aplikace Charty, Protokolu a dokonce jakýchkoli dalších nástrojů na ochranu lidských práv, které členské státy ratifikovaly. Sídli v Tanzanii ve městě Arusha. Skládá se z 11 soudců, volených na 6 let (po dvou letech se mění 1/3 a předsednictvo) s jednou možností znovuzvolení. Soudcem se může stát osoba s rozsáhlými soudními, akademickými nebo praktickými právními zkušenostmi, přičemž je nejdříve nutná nominace členským státem. Na plný úvazek pracuje pouze předseda soudu, ostatní soudci pracují na částečný úvazek a schází se na pravidelných a mimořádných zasedáních. Viljoen²⁴ poukazuje na fakt, že soudci jsou voleni Valným shromážděním Africké

---

¹⁸ Buerghental, Thomas. The Evolving International Human Rights System. *The American Journal of International Law*. Ročník 100, číslo 4, 2006. s. 798. a Viljoen, Frans. The Implementation of Legal Obligations in the Field of Human Rights by International Courts: Some Reflections from Africa. In: Šturma, Pavel (ed). *Implementace lidských práv a mezinárodní kontrolní mechanismy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta, ediční středisko, 1999. s. 167.

¹⁹ Lhotský, Jan. Specifika regionální ochrany lidských práv: Africký soud pro lidská práva a práva národů. In Žatecká, Eva; Kováčová, Lucia, Horecký, Jan; Omáčka Vojtěch. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. p. 555.

²⁰ Viljoen, Frans; Louw, Lirette. State Compliance with the Recommendations of the African Commission on Human and Peoples' Rights 1994-2000. *The American Journal of International Law*. Ročník 101, číslo 1 2007, s. 32.

²¹ Lhotský, Jan. Specifika regionální ochrany lidských práv: Africký soud pro lidská práva a práva národů. In Žatecká, Eva; Kováčová, Lucia, Horecký, Jan; Omáčka Vojtěch. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. p. 556.

²² Wachira, George Mucundi. African Court on Human and Peoples' Rights: Ten years on and still no justice. UNHCR: Minority Rights Group International. S. 2 – 3.

²³ Seznam členů Africké unie a států, které ratifikovaly Protokol, nalezne čtenář v Příloze 1 této práce.

²⁴ Viljoen, Frans. The Implementation of Legal Obligations in the Field of Human Rights by International

unie, takže státy, které neratifikovaly Protokol, přesto hrají roli v jejich výběru.

Nyní se můžeme podívat na vznik soudu v širším kontextu. Přijetí Protokolu o ustanovení ACHPR bylo součástí vlny zájmu o ochranu lidských práv, která procházela rovněž Amerikou a Evropou. Musíme ale podotknout následující²⁵:

“The Council of Europe brings under one umbrella like-minded states that are in principle committed to the rule of law. The OAU, especially during its founding years, brought together newly independent states jealously guarding their newly found independence and sovereignty.”²⁶

Idea soudu, coby kontrolního mechanismu, vznikla už při práci na Chartě na sklonku 70 let, ale byla odmítnuta jako předčasná. Navrhovatelé Charty si raději zvolili pragmatickou alternativu v podobě kvazijudiciálního orgánu, který by nepohněval dobové politické vůdce. Africká komise pro práva člověka a národů tak postrádala skutečnou moc a byla odpovědná politickým orgánům OAJ (což de facto platí dodnes):²⁷

“African states were not amenable to being hauled before an ‘adversarial and adjudicative judicial institution’ to account for the human rights violations that were rife in almost every country.”²⁸

Objevovaly se také hlasy²⁹, že soudní řízení neodpovídá tradičnímu způsobu, jakým se v tomto prostředí urovnávají spory – tedy za použití *equity*, dobrého svědomí a fair play v procesu jako mediace, arbitráž, usmíření nebo dobré služby třetí strany, spíše než na základě striktní legality ve smyslu souzení podle pozitivního práva.

Myšlenka regionálního soudu pro lidská práva se vrátila až v 90. letech minulého století, společně s procesem demokratizace na africkém kontinentě. Svou roli sehrály také vnitřní a vnější nátlakové skupiny. Například světová banka a Mezinárodní měnový fond podmínily svou pomoc tím, že bude uskutečněna reforma v podobě zavedení regionálního

---

Courts: Some Reflections from Africa. In: Šturma, Pavel (ed). *Implementace lidských práv a mezinárodní kontrolní mechanismy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta, ediční středisko, 1999. s. 168.

²⁵ Ibid. s. 165.

²⁶ „Rada Evropy zaštiťuje stejně smýšlející státy, které jsou principiálně vázány svými právními řády. OAU, zvláště během prvních let své existence, sdružovala nově nezávislé státy, které žárlivě střežily svou nově vydobytou nezávislost a suverenitu.“

²⁷ Wachira, George Mucundi. African Court on Human and Peoples’ Rights: Ten years on and still no justice. UNHCR: Minority Rights Group International. S. 9.

²⁸ Africké státy se nechtěly podvolit tomu, aby mohly být předvolány před ‚nepřátelskou rozhodnou soudní institucí‘, pro zúčtování za porušování lidských práv, která byla běžná téměř v každém státě. Ibid.

²⁹ Viz Ibid. 7; 9. Případně Viljoen, Frans. The Implementation of Legal Obligations in the Field of Human Rights by International Courts: Some Reflections from Africa. In: Šturma, Pavel (ed). *Implementace lidských práv a mezinárodní kontrolní mechanismy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta, ediční středisko, 1999. s. 165.

soudu.³⁰

Co z daných poznatků můžeme v tuto chvíli vyvodit? Zaprvé zde pozorujeme jasný boj o právo tak, jak jsme ho popsali v teoretické části naší práce. Státy se odmítají vzdát své suverenity ve prospěch občanů a mezinárodního regionálního orgánu, který má chránit lidská práva. Zadruhé se částečně prokazuje hypotéza, že regionální soud pro lidská práva je do jisté míry západním konceptem. Jeho zavedení na Africkém kontinentu se setkalo s nesouhlasnými argumenty, že odporuje zdejším tradicím, a proces přijetí musel být podpořen tlakem z vnějšku – od Mezinárodního měnového fondu a od Světové banky. Nakolik tyto faktory, které hrály roli při vzniku soudu, ovlivňují jeho fungování, uvidíme v následující kapitole.

Pro úplnost je však nutné mít na paměti, že samotná Africká charta se od Evropské liší v několika podstatných ohledech a lze říci, že specifika afrického prostředí do určité míry respektuje. Zaprvé krom práv stanovuje také povinnosti, například vůči rodině (zde uznává některé zásady obyčejového práva). Zadruhé obsahuje jak práva osob, tak i práva národů. Za třetí, na rozdíl od Evropské charty, stanovuje také ekonomická a sociální práva³¹. A konečně, Africká charta neobsahuje derogační klauzuli a dovoluje státům, aby výkon lidských práv extenzivněji omezily.³² O této problematice tzv. „claw-backs“ bude pojednáno v následující kapitole.

2. Fungování soudu: autorita bez jurisdikce, autorita bez autority?

Neumayer³³ uvádí, že ACHPR je považován za nejhůře fungující z trojce regionálních soudních ochránců lidských práv³⁴. Viljoen³⁵ ale poukazuje na to, že africký systém mezinárodní ochrany lidských práv je mladší, neboť Komise začala fungovat až v roce 1987 a

---

³⁰ Wachira, George Mucundi. African Court on Human and Peoples' Rights: Ten years on and still no justice. UNHCR: Minority Rights Group International. S. 9.

³¹ Ta mohou být na „hladovém kontinentě“ mnohdy důležitější než některá práva občanská. Lhotský, Jan. Specifika regionální ochrany lidských práv: Africký soud pro lidská práva a práva národů. In Žatecká, Eva; Kováčová, Lucia, Horecký, Jan; Omáčka Vojtěch. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. p. 554.

³² Buerghental, Thomas. The Evolving International Human Rights System. *The American Journal of International Law*. Ročník 100, číslo 4, 2006. s. 798.

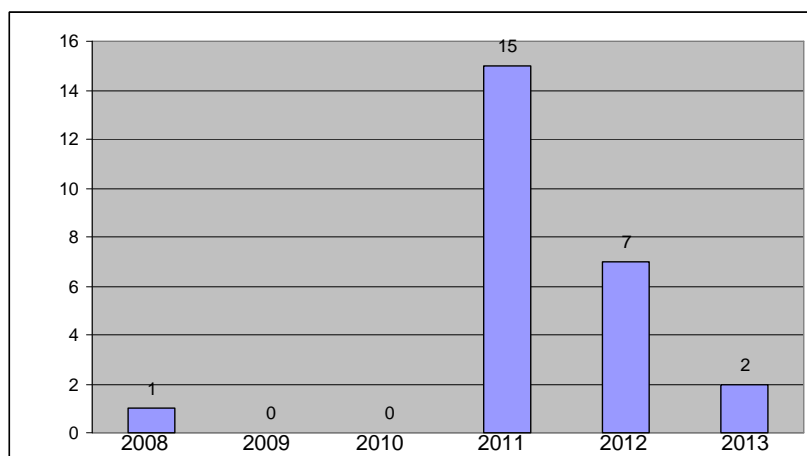
³³ Neumayer, Eric. Do International Human Rights Treaties Improve Respect for Human Rights? *The Journal of Conflict Resolution*. Ročník 49, číslo 6, 2005. s. 939.

³⁴ Zdroj sice pochází z roku 2005, z nadále vyplývajících faktů ale lze předpokládat, že se od té doby příliš nezměnilo.

³⁵ Viljoen, Frans. The Implementation of Legal Obligations in the Field of Human Rights by International Courts: Some Reflections from Africa. In: Šturma, Pavel (ed). *Implementace lidských práv a mezinárodní kontrolní mechanismy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta, ediční středisko, 1999. s. 169.

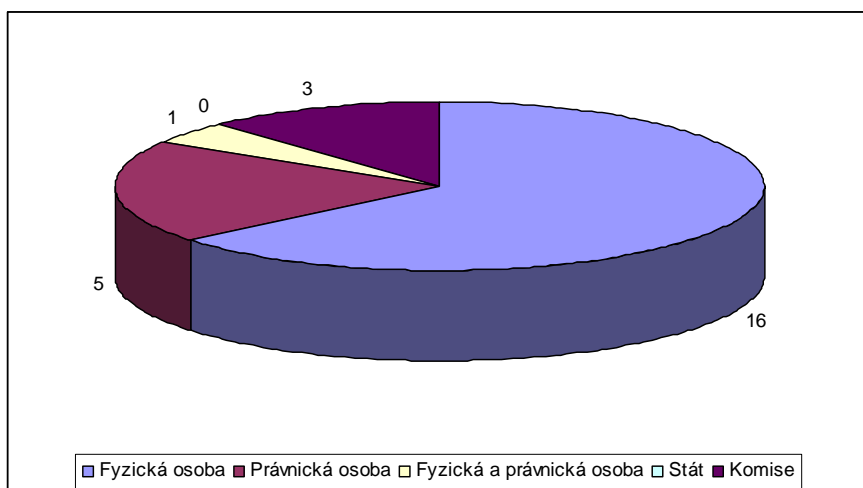
disponuje omezenými rozpočtem. Zároveň vyzdvihuje, že mnoha evropským státům rovněž trvalo, než uznaly právo na individuální žalobu a univerzální jurisdikci Evropského soudu pro lidská práva, což by vyvracelo naši hypotézu, že v odlišném prostředí funguje regionální lidskoprávní soud odlišně. V následující kapitole zkoumáme, jakým způsobem ACHPR funguje a jakým čelí překážkám.

Doposud obdržel ACHPR celkem 25³⁶ stížností, níže zobrazených podle roku podání na ose x:

Jak bude ukázáno dále, články 5 a 34(6) Protokolu určují, jaké subjekty se mohou obracet na soud. Od doby jeho založení se na soud v 16 případech obrátila fyzická osoba, v 5 případech právnická osoba, v jednom případě společně fyzická a právnická osoba, ve 3 případech Komise a v žádném případě stát:

Kdo se obracel na ACHPR?

Soud doposud rozhodl celkem ve 13 případech. Z rozsudků a usnesení Soudu bohužel není patrné, v jaký den byly vyneseny. Proto také není možné zabývat se délkou rozhodování,

³⁶ Následující údaje převzaty z webových stránek soudu, není-li uvedeno jinak. ACHPR. [4. 4. 2013]. URL: < <http://www.african-court.org/en/index.php/2012-03-04-06-06-00/list-cases> >

kteřá by rovněž mohla sloužit jako určitý ukazatel efektivity.³⁷

Statistiky Evropského soudu pro lidská práva se bohužel vyjadřují souhrnně k celému období 1958 – 1998³⁸. Bylo by nadmíru zajímavé porovnat prvních 5 let fungování Evropského soudu pro lidská práva a ACHPR. Takto si můžeme pomoci jen s průměrným přepočtem, který vzhledem k délce časového období nemusí být relevantní. Evropský soud pro lidská práva obdržel v letech 1958 – 1998 45000 žádostí, což se rovná 1125 žádostem na rok. Celkem rozhodl v 837 případech, tzn. přibližně 20 případů ročně. Tato čísla jsou, i pokud přihlédneme k možné statistické odchylce pro prvních 5 let fungování Evropského soudu pro lidská práva, nepoměrně větší. Statistika Evropského soudu už bohužel neuvádí, zdali celkové číslo rozsudků zahrnuje pouze meritorní rozsudky, nebo i rozhodnutí se případem nezabývat. Pokud bychom znali tyto veličiny, mohli bychom i procentuálně porovnávat poměr rozhodnutých případů, což by opět vypovědělo více o efektivitě. Na základě prosté statistiky, která je nám v tuto chvíli dostupná, však můžeme pouze konstatovat, že Evropský soud pro lidská práva obdržel nepoměrně více případů a také v nepoměrně více případech rozhodl, proto se dá říci, že do jisté míry funguje efektivněji, což ale zůstává (vyvratitelnou) domněnkou. Důkladná analýza by bohužel sahala daleko nad rámec této práce.

Nyní se však přesuňme ke klíčové otázce. Co brání ACHPR v řádném fungování?

Můžeme určit dvě hlavní příčiny. Zaprvé se jedná o příčinu hmotněprávní – tzv. claw-backs v samotné Chartě. Zadruhé, což ještě důležitější, jde o příčinu procesněprávní – nemožnost určitých subjektů (jednotlivců a nevládních organizací) domoci se svých práv za určitých okolností.

Věnujme se nejdříve hmotněprávní příčině, kterou autoři označují jako claw-backs³⁹ v Chartě. Viljoen⁴⁰ uvádí:

„However, despite the near-universal ratification, the African Charter has not become a vehicle for significant human rights improvement on the African continent. One of the reasons for this fact lies in the provisions of the equating the level of supra-national protection with that of the domestic legal system. An example is found in article 10(1), which reads as follows: “Every individual shall have the right to free association provided that he abides by the law.” *This reflects the intention of the drafting fathers, who did not intend to provide the*

³⁷ Mohli bychom mj. ověřit, zdali se na délce řízení projevuje, že jediný soudce pracující na plný úvazek je předseda apod.

³⁸ The European Court of Human Rights. *50 years of Activity. Some Facts and Figures*. Strasbourg: Council of Europe 2010. Dostupný online [11. 4. 2013]. URL: < http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/ACD46A0F-615A-48B9-89D6-8480AFCC29FD/0/FactsAndFigures_EN.pdf > s. 4 - 5.

³⁹ Neumayer, Eric. Do International Human Rights Treaties Improve Respect for Human Rights? *The Journal of Conflict Resolution*. Ročník 49, číslo 6, 2005. s. 939.

⁴⁰ Viljoen, Frans. The Implementation of Legal Obligations in the Field of Human Rights by International Courts: Some Reflections from Africa. In: Šturma, Pavel (ed). *Implementace lidských práv a mezinárodní kontrolní mechanismy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta, ediční středisko, 1999. s. 165.

*African Charter with too much "teeth".*⁴¹

Uvedme ještě další tři příklady článků z Charty. Ze všech lze jazykovým výkladem dovodit, že občanova subjektivní lidské právo může být omezeno tím, že musí uposlechnout norem, které jsou dány státem, tedy vnitrostátním právem (označení přidal autor práce):

“ARTICLE 12

1. Every individual shall have the right to freedom of movement and residence within the borders of a State *provided he abides by the law.*

2. Every individual shall have the right to leave any country including his own, and to return to his country. This right may only be subject *to restrictions, provided for by law for the protection of national security, law and order, public health or morality.*⁴²

“ARTICLE 13

1. Every citizen shall have the right to participate freely in the government of his country, either directly or through freely chosen representatives *in accordance with the provisions of the law.*⁴³

Takto se vnitrostátní právo dostává na stejnou úroveň jako právo mezinárodní. Navíc jsou v článcích 27 – 29 Charty stanoveny povinnosti jednotlivce. Tyto povinnosti sice mohou do určité míry reflektovat zvyky a obyčeje komunity, ale také mohou posloužit jako protiklad proti subjektivním právům. A v situaci, kdy ACHPR coby regionální soud pro svou nečinnost nemůže provést test proporcionality, je pravděpodobné, že ve státním výkladu převáží povinnost nad subjektivním právem.

Nyní přejdeme k procesněprávní příčině neefektivitu soudu. Jak uvádí Němčák⁴⁴, „[o]kruh subjektů, které mohou podat žalobu, je omezený. Protokol [čl. 5] o vzniku soudu dává toto právo bez dalšího pouze Africké komisi pro lidská práva, státům, které již vedou spor před touto komisí, dále státu, jehož příslušník je obětí porušení lidských práv a nakonec africkým mezivládním organizacím.“

Jednotlivci a nevládní organizace se mohou na soud obracet (aniž by se museli nejprve

---

⁴¹ „Nicméně, navzdory téměř univerzální ratifikaci, se Charta nestala nástrojem pro významné zlepšení situace ohledně lidských práv na Africkém kontinentě. Jeden z důvodů spočívá v opatřeních, která kladou mezinárodní ochranu na úroveň vnitrostátního právního systému. Příklad nabízí článek 10(1) v následujícím znění: „Každý jednotlivec má právo volně se sdružovat za předpokladu, že dodržuje zákon.“ Toto odráží záměr otců zakladatelů, kteří nechtěli opatřit Chartu příliš ostrými „zuby““. Zvýraznění přidal autor práce.

⁴² „Článek 12: 1. Každý jednotlivec má právo na svobodu pohybu a pobytu v rámci státních hranic za předpokladu, že dodržuje zákon. 2. Každý jedinec má právo opustit jakýkoli stát včetně vlastního a navrátit se do vlastního státu. Toto právo může být omezeno jedině zákonem stanoveným způsobem za účelem ochrany národní bezpečnosti, práva a pořádku, veřejného zdraví nebo morálky.“

⁴³ „Článek 13: 1. Každý občan má právo svobodně se účastnit na řízení svého státu, buď přímo nebo svobodnou volbou zástupců v souladu s právními opatřeními.“

⁴⁴ Němčák, Vítězslav. Cesta k prvnímu rozsudku Afrického soudu pro lidská práva. Jiné Právo. Dostupný online [4. 4. 2013] <http://jinepravo.blogspot.cz/2010/04/vitezslav-nemcak-cesta-k-prvniemu.html>

obrátit na Komisi⁴⁵) pouze za okolností stanovených čl. 34(6) Protokolu:

„At the time of the ratification of this Protocol or any time thereafter, the State shall make a declaration accepting the competence of the Court to receive cases under article 5 (3) of this Protocol. The Court shall not receive any petition under article 5 (3) involving a State Party which has not made such a declaration.“⁴⁶

Nevládní organizace musejí mít navíc podle čl. 5(3) Protokolu udělený pozorovatelský status u Komise.

Deklarací podle čl. 34(6) Protokolu prozatím umožnilo jednotlivcům přístup k ACHPR pouze 6 států: Burkina Faso, Malawi, Mali, Rwanda, Tanzania a Ghana⁴⁷.

Procesní opatření článku 34(6) Protokolu a zvláště fakt, že jej provedlo pouze 6 států, mají dalekosáhlý dopad na judikaturu, zvláště vzhledem k tomu, že se na soud obracejí téměř výhradně jednotlivci a nevládní organizace⁴⁸, jak bylo uvedeno výše.

Už první případ, o němž soud vydal rozsudek, ve stížnosti *No 001/2008 Michelot Yogogombaye v. Republic of Senegal*⁴⁹, ukázal na tento problematický nedostatek. Soud se odmítl meritorně zabývat případem na základě nedostatku jurisdikce. Přes propracovanou hmotněprávní argumentaci Yogogombayeho Senegal v bodě 24 odůvodnění namítl, že Soud se nemůže zabývat žádostí, neboť Senegal neuznal jeho jurisdikci deklarací podle článku 34(6) Protokolu. Soud dal poměrem 10 ku 1 hlasu zapravdu Senegal. Pouze soudce Ougergouz vyjádřil odlišné stanovisko, v němž mj. poukázal, že „Soud není automaticky informován o aktuálním stavu jednostranných deklarací. V řešeném případě se nejspíš musel Soud obrátit s dotazem na předsedu Komise pro lidská práva (která sídlí na jiné straně kontinentu v Gambii!). Tento fakt pouze poukazuje na mnohem zásadnější problémy ve vztahu mezi Komisí pro lidská práva a Soudem.“⁵⁰

I přes absenci rozhodnutí ve věci samé ale vzbudil první rozsudek naděje. Jak uvádí

⁴⁵ Lhotský, Jan. Specifika regionální ochrany lidských práv: Africký soud pro lidská práva a práva národů. In Žatecká, Eva; Kováčová, Lucia, Horecký, Jan; Omáčka Vojtěch. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. p. 556.

⁴⁶ „V době ratifikace tohoto Protokolu nebo kdykoli poté, členský stát učiní deklaraci, kterou uzná kompetenci Soudu přijímat případy v rámci článku 5 (3) tohoto Protokolu. Soud nepřijme žádnou stížnost na základě článku 5 (3) týkající se členského státu, který takovouto deklaraci neučinil.“

⁴⁷ Viz Příloha 1 práce.

⁴⁸ Komise se na soud obrátila v případě porušování práv v Keni, jak bude pojednáno dále, a v případě konfliktu v Libyi. Zde ACHPR vydal dokonce některá prozatímní opatření. Viz Vzhledem k povaze konfliktu lze ale o jejich efektivitě pochybovat. Viz Lhotský, Jan. Specifika regionální ochrany lidských práv: Africký soud pro lidská práva a práva národů. In Žatecká, Eva; Kováčová, Lucia, Horecký, Jan; Omáčka Vojtěch. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. p. 556.

⁴⁹ Z důvodu přehlednosti v textu používáme pouze název a číslo rozsudku / usnesení bez širší citace v poznámce pod čarou. Rozšířené citace vč. online přístupu k judikátům čtenář nalezne v oddílu Literatura a zdroje. Tamtéž je také seznam citovaných odlišných stanovisek a prozatímních opatření soudu.

⁵⁰ Němčák, Vítězslav. Cesta k prvnímu rozsudku Afrického soudu pro lidská práva. Jiné Právo. Dostupný online [4. 4. 2013] <http://jinepravo.blogspot.cz/2010/04/vitezslav-nemcak-cesta-k-prvnimu.html>

Jalloh⁵¹:

„Though imperfect, one way to overcome the limited direct individual and NGO access to the Court is through creative judicial interpretation. In their first ruling, the judges did not shy away from that monumental challenge, as seen in their interpretation of the relevant legal provisions as well as their liberal treatment of Yogogombaye's application.

The judgment begins by highlighting that Article 3 specifies that, in the event of a dispute between parties over jurisdiction, “the Court shall decide” (para. 30). The purpose of citing that provision, which reaffirms the established *competence de la competence* doctrine, is arguably to underscore judicial primacy in resolving questions of jurisdiction in cases of doubt as to its existence.“⁵²

Naděje na překonání nedostatku jurisdikce kreativním soudním výkladem a aplikací zásady soudní *kompetence kompetence* se ale nenaplnily. V následujícím případě *No 001/2011 Femi Falana vs African Union* soud vydal obdobný rozsudek:

14. února 2011 podal nigerijský občan, právník a specialista na lidská práva, Femi Falana Soudu žádost, ve které tvrdil, že se opakovaně snažil přimět Nigerii k tomu, aby deklarací ve smyslu čl. 34(6) Protokolu umožnila jemu i ostatním občanům státu přístup k ACHPR. Tvrdil, že tím, že Nigerie odmítla, bylo mj. porušeno jeho právo na nediskriminaci i další práva. Falana také argumentoval, že čl. 34(6) Protokolu přímo *vyžaduje*, aby státy deklarací přijaly jurisdikci soudu („the State shall make a declaration“). Daný postup, kdy stát neprovedením deklarace podle článku 34(6) znemožňuje jednotlivci přístup k soudu, Falana označil za porušení článku 1 Charty. Dále přesně poukázal na zásadu *kompetence kompetence* obsaženou v čl. 3(2) Protokolu – v případě sporu ohledně jurisdikce má rozhodnout ACHPR. Jelikož se v žádosti Falana obracel proti Africké Unii, zdůraznil fakt, že nikde není stanovená nutnost, že Africká unie musí apriori přijmout jurisdikci soudu, proto je žaloba přípustná. Falana požadoval, aby Soud prohlásil čl. 34(6) Protokolu za odporující čl. 1 Charty a prohlásil jej za neplatný.

Africká unie odpověděla argumentací, že Falana nedokázal ve své žádosti formulovat požadavek, na jehož základě by mohla být sjednána náprava („fails to state a claim against the Respondent, either in law or fact, upon which any relief may be granted“). Nadále tvrdila, že Charta a Protokol nebyly přijaty Africkou unií, ale jednotlivými členskými státy, což

---

⁵¹ Jalloh, Charles C. Michelot Yogogombaye v. Republic of Senegal. *The American Journal of International Law*. Ročník 104, číslo 4, 2010, s. 624.

⁵² „Jedním ze způsobů, byť nedokonalým, jak překonat omezený přístup jedinců a NGO k soudu, je kreativní soudní výklad. V prvním rozsudku soudci neopomíjí monumentální výzvu, jak ji můžeme vidět v jejich výkladu relevantních právních ustanovení a stejně tak v liberálním zacházení se stížností Yogogombayeho. Rozsudek začíná zdůrazněním článku 3, který určuje, že v případě sporu mezi stranami ohledně jurisdikce rozhodne soud. Účelem citace tohoto ustanovení, které potvrzuje založenou doktrínu *kompetence kompetence*, je pravděpodobně podtrhnout primárnost soudu v řešení otázek jurisdikce v případech pochyb týkajících se existence této jurisdikce.“

členským státům umožňuje volbu (nikoli povinnost) k těmto dokumentům přistoupit. Navíc Africká unie nenes odpovědnost za to, že členské státy neratifikují určité dokumenty.⁵³ AU rovněž sáhla po argumentu, že k rozsouzení této věci nemá Soud jurisdikci.

ACHPR odkázal na případ *Yogogombaye* s tím, že Falana není občanem státu uznávajícího jurisdikci Soudu podle čl. 34(6) Protokolu, a poměrem hlasů 7 ku 3 se odmítl meritorně zabývat případem, ačkoli se k některým argumentům dílčím způsobem vyslovil. Uvedl například, že stížnost na Africkou unii není na místě, protože ta Protokol nepřijala. Protokol přijalo Shromáždění hlav států AU a Vláda AU, jak praví jeho preambule, přijaly ho poté i jednotlivé členské státy. Právní osobností Africké unie je podle ACHPR odlišná od právní osobnosti jednotlivých států; Soud přitom odkázal i na případ před Mezinárodním soudním dvorem *Náhrada škod utrpěných ve službách OSN*.

Proti rozsudku soudu se několik soudců opět vymezilo v disentu a odlišných stanoviscích. Soudce Ouguerouz (do jisté míry ve prospěch kreativního výkladu) v odlišném stanovisku podotýkal, že se soud měl hlouběji zabývat některými námitkami Falany. V závěru shrnul, že stávající odmítání případů, kterého se Soud dopouští kvůli argumentovanému nedostatku jurisdikce, poslouží maximálně k přitahení mediální pozornosti k případům, což ale očividně není hlavním úkolem Soudu. Soudce Jean Mutsinzi v odlišném stanovisku vyzdvihoval, že Africká unie, vůči níž se stížnost obrací, není státem. Proto by podle něj bylo nutné zabývat se především otázkou, zdali mohou před Soudem v pozici těch, na něž si je stěžováno, stanout nestátní entity. Podle jeho interpretace nelze odkázat na články 5(3) a 34(6), ale stížnost měla být odmítnuta na základě toho, že Africká unie k ní nemůže být pasivně legitimována. A konečně, trojice soudců (Akuffo, Ngoepe, Thomson) se proti rozsudku ohradila v disentu. Soudci souhlasili s Falanou, že Soud má právo meritorně rozhodovat v případě a rovněž že čl. 34(6) Protokolu je v rozporu s čl. 1 Charty. Nenalezli ale ustanovení, které by dovolovalo Soudu zrušit část Protokolu, kterým byl samotný Soud stvořen.

Co se dalších případů řešených Soudem týče, jejich přehled se odehrává v monotónním duchu.

V případě *No 002/2011 Soufiane Ababou v. People's Democratic Republic of Algeria* soud vydal usnesení se záležitostí meritorně nezabývat kvůli nedostatku jurisdikce podle čl. 34(6) Protokolu a případ předal Komisi na základě čl. 6(3) Protokolu (bez disentů nebo odlišných stanovisek). K témuž usnesení dospěl i v případě *No 005/2011 Daniel Amare and*

---

⁵³ V rámci rozsudku také probíhal spor, zdali v tomto případě Falana vyčerpal nebo měl vyčerpat všechny opravné prostředky na vnitrostátní úrovni.

Mulugeta Amare v. Republic of Mozambique & Mozambique Airlines a taktéž v případě *No 008/2011 Ekollo M. Alexandre v. Republic of Cameroon and Federal Republic of Nigeria*.

Obdobné rozhodnutí vydal i ve věci *No 006/2011 Association Juristes d'Afrique pour la Bonne Gouvernance v. Republic of Cote d'Ivoire*, kdy poukázal na to, že nevládní organizace musí mít pro podání žádosti k Soudu pozorovatelský status u Komise podle čl. 5(3) Protokolu.

Na nedostatek hmotné jurisdikce podle čl. 3 Protokolu se Soud odvolával v rozhodnutí v případě *No 007/2011 Youssef Ababou v. The Kingdom of Morocco* a případě *No 010/2011 Efoua Mbozo'o Samuel v. Pan African Parliament*.

Pro nedostatek jurisdikce podle čl. 5(3) a 34(6) rozhodl Soud nezabývat se případem *No 012/2011 National Convention of Teachers Trade Union v. The Republic of Gabon*, totéž následovalo ve věci *No 002/2012 Delta International Investments S.A., Mr and Mrs A.G.L. De Lange v. The Republic of South Africa* a ve věci *No 007/2012 Baghdadi Ali Mahmoudi v. The Republic of Tunisia*.

ACHPR tedy **doposud nevydal ani jediné meritorní rozhodnutí.**

Pouze ve dvou případech můžeme říci, že Soud „efektivně“ zasáhl. Zaprvé se jedná se o prozatímní opatření, které učinil ve věci *No 006/2012 African Commission on Human and Peoples' Rights v. The Republic of Kenya*. Podle Komise porušila Keňa masivním způsobem práva komunity Ogieků žijící v lese Mau (Mau Forest) tím, že se je snažila z oblasti, kde se doposud živí tradičním způsobem, vykázat se zdůvodněním, že se jedná o chráněnou oblast. Soud v tomto případě vydal prozatímní opatření, že do rozhodnutí ve věci samé Keňa musí vrátit situaci do původního stavu v době, než zasáhla do lesa Mau, a zdržet se jakéhokoli dalšího jednání, které by mohlo nevratitelně poškodit účel stížnosti u Soudu. Zadruhé se jedná o prozatímní opatření ve věci *No 002/2013 African Commission on Human and Peoples' Rights v. Libya*, kdy na návrh Komise soud nařídil Libyi, aby umožnila zadrženému Saifovi Al-Islam Kadáfímu kontakt s blízkými, přístup k právnímu zástupci a aby se vyvarovala zásahů do práv vyplývajících mu z Charty.

Krom dvojice výjimek ale můžeme pozorovat, že (ať už v podobě „claw-backs“ nebo v případě nutnosti deklarace podle čl. 34(6) Protokolu) si členské státy vyhradily výslovnou možnost rozhodovat o osudech svých občanů namísto soudu. Ve druhém případě je stát dokonce určitým zástupcem svých občanů: Na soud se může obrátit stát, jehož příslušník je

obětí porušení lidských práv⁵⁴; nikoliv však samotný příslušník-oběť. Proč by se ale stát obracel na soud v zájmu občana, jehož práva sám porušuje?

Jinými slovy, předpokládejme, že v evropském prostředí došlo k tomu, že:

„Právě díky těm nejpropracovanějším smluvním mechanismům kontroly lidských práv se jednotlivec stal nejen adresátem práv a povinností vytvořených mezinárodním právem, ale byla mu přiznána též určitá způsobilost k mezinárodně právním úkonům. Přitom způsobilost k úkonům je kritérium, které je rozhodující pro mezinárodně právní subjektivitu jednotlivce, byť tato zůstává výjimečnou a omezenou na smluvní režimy.“⁵⁵

V případě ACHPR jednotlivec na tuto způsobilost de facto vůbec nedosahuje. Charta a Protokol mu ji sice do jisté míry přičkly, ale státy, až na výjimečnou šestici, mu ji odmítají přiznat deklarací podle článku 34(6) Protokolu.

Pokud se vrátíme k našemu hypotetickému předpokladu, zjistíme, že byl ACHPR vsazen do prostředí Afriky, ale nefunguje, protože státy, nově osvobozené a toužící po nezávislosti, se odmítají vzdát své suverenity. Klasické teorie mezinárodních vztahů předpokládají, že bezpečnost jednotlivce se odvozuje od bezpečnosti státu, bezpečnost státu má tedy prioritu. V našem případě přesně v duchu kritické teorie vidíme, že je tomu právě naopak. Bezpečí (suverenita) státu může obnášet nebezpečí (nemožnost domoci se svých práv) jednotlivce. Proto by měla bezpečnost jednotlivce získat prioritu před bezpečností státu, k čemuž má sloužit také ochranný mechanismus lidských práv. V následující kapitole se zamýšlíme nad emancipací, jako možným řešením současné situace ACHPR.

3. Řešení (nejen) emancipací?

V literatuře se vyskytuje několik návrhů na řešení situace, ve které se ACHPR nachází.

Viljoen⁵⁶ uvažuje o rozsáhlejší opravě celého právního systému, Zelena⁵⁷ na prvním místě

---

⁵⁴ Stát může také hájit zájmy svých občanů poškozených cizím státem mimosoudně, a to v rámci diplomatické ochrany i ochrany stanovené v rámci smluvního mechanismu v samotné Chartě. Viz např. Budilová, Denisa. Využívání mezistátních stížností v rámci jednotlivých kontrolních mechanismů smluvních lidsko-právních systémů. In Šturma, Pavel (ed.). *Studie z mezinárodního práva č. 2*. Praha: Academia 2011. s. 166.

⁵⁵ Šturma, Pavel. Mezinárodní závazky v rámci kontrolních mechanismů v oblasti lidských práv: obecný přehled. In: Šturma, Pavel (ed). *Implementace lidských práv a mezinárodní kontrolní mechanismy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta, ediční středisko, 1999. s. 12

⁵⁶ Viljoen, Frans; Louw, Lirette. State Compliance with the Recommendations of the African Commission on Human and Peoples' Rights 1994-200. *The American Journal of International Law*. Ročník 101, číslo 1 2007, s.

vyzývá k revizi znění Charty. Výše jsme odkazovali na naděje vkládané v kreativní výklad Protokolu, který se ale doposud neuskutečnil, i přes stimul v podobě případu Femi Falana.

Při těchto úvahách se nám ale opět vrací kritický předpoklad – mezinárodní smlouvy o lidských právech fungují jen tam, kde je pro ně vhodné prostředí. Podle Neumayera⁵⁸ je to tam, kde jsou demokratické státy, silná občanská společnost a její výrazné zapojení v mezinárodních nevládních organizacích. Viljoen⁵⁹ doplňuje, že je to v prostředí úzkých diplomatických, ekonomických a kulturních styků, kde soud jen „doladuje“ drobné odchylky od dobře fungujícího systému ochrany lidských práv na státní úrovni.

Ovšem jak právními mechanismy zajistit takové prostředí, když samotné právní mechanismy nefungují kvůli nevhodnosti prostředí? Chceme-li uniknout z bludného kruhu a má-li se prosadit systém, kde lidská práva vyhrají svůj boj o místo na slunci vedle státní suverenity, měli bychom se zaměřit na využití konceptu emancipace nabízeného kritickou teorií. V roce 2007 Williams⁶⁰ určil:

„In Africa’s case, the development of institutions with autonomous power will be a crucial part of the struggle for security policies focused on people, justice and change. One important issue is the relationship between formal and informal institutions on the continent.”⁶¹

A právě pokud se mají formální instituce, jako je například ACHPR, rozvinout, je k tomu zapotřebí aktivity neformálních institucí – nevládních organizací (NGO sg.; NGOs pl.). Téměř všichni autoři⁶² se shodují, že NGOs hrají a budou hrát na Africkém kontinentě důležitou roli. Právě v nich leží nástroj, jak se mohou jednotlivci domoci svých lidských práv a emancipovat z područí státní moci. Získat pozorovatelský status u Komise je pro NGO

170.

⁵⁷ Zeleza, Paul T. The Struggle for Human Rights in Africa. *Canadian Journal of African Studies*. Ročník 41, číslo 3. s. 490

⁵⁸ Neumayer, Eric. Do International Human Rights Treaties Improve Respect for Human Rights? *The Journal of Conflict Resolution*. Ročník 49, číslo 6, 2005.

⁵⁹ Viljoen, Frans; Louw, Lirette. State Compliance with the Recommendations of the African Commission on Human and Peoples' Rights 1994-200. *The American Journal of International Law*. Ročník 101, číslo 1 2007, s. 170.

⁶⁰ Williams, Paul, D. Thinking about Security in Africa. *International Affairs*. Ročník 83, číslo 6, 2007. s. 1037.

⁶¹ „V případě Afriky bude rozvoj institucí s autonomní mocí zásadní součástí boje o bezpečnostní politiku zaměřenou na člověka, spravedlnost a změnu. Jedním důležitým aspektem je vztah mezi formálními a neformálními institucemi na kontinentu.“

⁶² Viz např. Viljoen, Frans; Louw, Lirette. State Compliance with the Recommendations of the African Commission on Human and Peoples' Rights 1994-200. *The American Journal of International Law*. Ročník 101, číslo 1 2007, s. 170. Zeleza, Paul T. The Struggle for Human Rights in Africa. *Canadian Journal of African Studies*. Ročník 41, číslo 3. s. 490. nebo Buerghental, Thomas. The Evolving International Human Rights System. *The American Journal of International Law*. Ročník 100, číslo 4, 2006, s. 804. Nebo Neumayer, Eric. Do International Human Rights Treaties Improve Respect for Human Rights? *The Journal of Conflict Resolution*. Ročník 49, číslo 6, 2005.

pravděpodobně jednodušší, než je pro jednotlivce přimět svou vlast, aby deklarací uznala jurisdikci ACHPR podle čl. 34(6) Protokolu. NGOs mohou přispívat k rozšiřování vzdělanosti, právního povědomí i přímo rozvíjet jurisprudenci. Navíc mohou provést nátlak na vlády, aby respektovaly pravidla, která jim vyplývají z mezinárodních závazků. V tomto případě se řešení, nabízené kritickou teorií jeví jako schůdné. Jako ukázkou takové nevládní organizace, do jisté míry sdružující i další subjekty, můžeme uvést například „Coalition for an Effective African Court on Human and Peoples‘ Rights“⁶³.

Emancipace (jednotlivce, resp. nevládních organizací) ale nezůstává jediným možným východiskem.

Mimo to možná přinese hypotetické řešení vývoj, kdy dojde k dalšímu prohloubení regionální spolupráce na africkém kontinentě především v oblasti hospodářské, ale také kulturní či náboženské. Regionální a subregionální organizace reprezentující tuto spolupráci mohou samy zřizovat orgány kontrolující dodržování lidských práv, které působí paralelně s ACHPR.⁶⁴ Do určité míry tak mohou tyto organizace suplovat neefektivnost ACHPR. Jak podotýká Faix⁶⁵, tato situace sice na první pohled zlepšuje postavení jednotlivců a ochranu jejich práv. Na druhou stranu ale může vést k řadě problémů. Jedinec má v tomto případě možnost výběru mezi jednotlivými kontrolními orgány (tzv. *forum shopping*), které si mohou takto fakticky konkurovat, případě rozhodovat odlišně ve věcech rozhodnutých (*res iudicata*) a ve věcech, o nichž bude v téže době rozhodovat jiný orgán (*lis pendens*). A především, i na této úrovni setrvává problém možného nedostatku jurisdikce; kreativní výklad ve prospěch ochrany lidských práv si zde, stejně jako v případě ACHPR, lze představit jen s obtížemi:

„Ak totiž členské štáty budú vnímať uzurpovanie kompetencií implicitným spôsobom ako jednanine súdneho orgánu *ultra vires*, tj. nad rámec členskými štátmi projevovej vole, potom je možné len ťažko očakávať efektívnu implementáciu jeho rozhodnutí na národnej úrovni“.⁶⁶

Kromě zmíněných způsobů se zaměříme také na ochranu lidských práv na nejvyšší úrovni, tedy na úrovni Organizace spojených národů (OSN). Pokud se jednotlivec nedomůže ochrany u ACHPR, respektive vyčerpá všechny možnosti vnitrostátních opravných prostředků a jeho případ není předmětem jednání před jiným mezinárodním orgánem, může se obrátit na Komisi pro Lidská práva OSN, konkrétně na pracovní skupiny a zpravodaje, které má tato

⁶³ Webové stránky organizace: <http://www.africancourtcoalition.org/>.

⁶⁴ Faix, Martin. Vývoj a dosledky proliferácie kontrolných mechanizmov v oblasti lidských práv na africkom kontinente. In Šturma, Pavel (ed.). *Studie z mezinárodného práva č. 2*. Praha: Academia 2011. s. 32

⁶⁵ Ibid. s. 33 – 39.

⁶⁶ Ibid. s. 34.

Komise právo zřizovat⁶⁷. Jak ale podotýká Scheu, „[j]e nutné zdůraznit, že zmíněné procedury na základě rezolucí HSR [Hospodářská a sociální rada OSN, Komise je jejím pomocným orgánem] nevedou k vyřešení individuálních případů, ale jsou jen diplomatickým nástrojem, jehož výsledkem je jednak veřejná či důvěrná diskuse v rámci příslušných orgánů, a popř. přijetí obecného politického dokumentu o stavu lidských práv v konkrétní zemi.“⁶⁸

Zde si povšimněme dalšího pozoruhodného aspektu problematiky. Zásadně platí, že by regionální úprava lidských práv měla být specifikací obecné úpravy, avšak měla by garantovat stejný nebo vyšší (ale v žádném případě nižší!) standard ochrany lidských práv, než úprava obecná, upravená například v Chartě OSN nebo dalších smluvních mechanismech. Nad rámec naší práce tedy pokládáme otázku, která se může stát předmětem dalšího zkoumání: Způsobují tzv. claw-backs v Africké chartě, které kladou vnitrostátní právní úpravu na úroveň mezinárodnímu právu, oslabení práv jednotlivce a snižují standard oproti ostatním mezinárodním smlouvám? Pokud ano, je poté Africká charta legální a legitimní dokument?⁶⁹

V neposlední řadě bychom neměli zapomínat, že ACHPR stále zůstává *kontrolním* mechanismem. Státy jsou podle Protokolu povinny rozhodnutí soudu respektovat, na což by mělo dohlížet Valné shromáždění Africké unie. V praxi by měla implementaci rozhodnutí Soudu (za předpokladu že by nějaká meritorní rozhodnutí existovala) hlídat Rada ministrů AU. Teprve tato Rada může jménem Shromáždění stát sankcionovat za neuposlechnutí rozhodnutí soudu⁷⁰. Sankční mechanismus tedy leží na úrovni organizace jako celku a opět vyžaduje aktivitu samotných států.

Konečně také podotkněme, že pro posouzení celkové efektivity kontrolního mechanismu bychom také museli zkoumat, zdali existují případy, kdy se lidé ochrany svých práv domáhat vůbec nemohou. K Soudu se nedostanou například proto, že k tomu nemají hmotné prostředky, nebo že o existenci Soudu vůbec nevědí. Po těchto případech tato práce nepátrá. Avšak pokud bychom si chtěli udělat komplexní obrázek o efektivitě ACHPR coby

---

⁶⁷ Viz např. Scheu, Harald Ch. *Problematika judičiálních mechanismů v současném mezinárodním právu*. Praha: Eurolex Bohemia 2006. s. 71. Srov. Šturma, Pavel. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 16 – 17.

⁶⁸ Ibid. 71 – 72.

⁶⁹ Ke zodpovězení by bylo zapotřebí rozsáhlého výzkumu, který by mj. porovnal členství států v Africké unii a ratifikaci úmluv a paktů na úrovni OSN, zároveň by se však zabýval postavením jednotlivce v mezinárodním právu v nejširším slova smyslu a koncepcí pluralismu. Zde se jedná dokonce o tři právní řády – mezinárodní, regionální a vnitrostátní, proto tedy pluralismus, nikoli „pouhý“ dualismus. Obecně k této problematice viz Scheu, Harald Ch. *Problematika judičiálních mechanismů v současném mezinárodním právu*. Praha: Eurolex Bohemia 2006. 151 – 159.

⁷⁰ Viljoen, Frans. The Implementation of Legal Obligations in the Field of Human Rights by International Courts: Some Reflections from Africa. In: Šturma, Pavel (ed). *Implementace lidských práv a mezinárodní kontrolní mechanismy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta, ediční středisko, 1999. s. 168.

ochránce lidských práv, museli bychom zjistit, zdali a v jaké míře se objevují.

Závěr

Námi provedený výzkum potvrdil hypotézu, že *soud v prostředí Afriky nebude fungovat, neboť je z části vystavěn na principech západní civilizace. Ačkoli jsou lidská práva univerzálním konceptem, způsob jejich aplikace ACHPR do jisté míry napodobuje evropský model a proto v odlišném prostředí nemůže fungovat.* Africké státy, jež ratifikovaly Protokol, sice „na oko“ omezily svou suverenitu ve prospěch svých občanů a ACHPR, ovšem de facto se suverenity nezříkají, protože si ve většině případů ponechávají právo rozhodnout o tom, kdo se může k soudu odvolat⁷¹, nebo si udržují možnost přímo omezit výkon lidských práv obsažených v Chartě prostřednictvím tzv. claw-backs. Vítězství v *boji o právo* se tak prozatím naklání na stranu států a jejich suverenity, nikoli lidí a jejich práv. Proti platnosti hypotézy ovšem vystupuje důležitý fakt, že Evropský soud pro lidská práva se v počátcích svého působení taktéž setkával s obtížemi.

Naše poznatky v souladu s kritickou teorií mezinárodních vztahů potvrzují, že regionální lidskoprávní soud může dobře fungovat tam, kde je silná občanská společnost. Ovšem pokud je takovýto soud uměle implementován do cizího prostředí, do určité míry selhává. Analýzou širokého kontextu vzniku ACHPR jsme určili, že státy, které Protokol o jeho vzniku ratifikovaly, nebo mají ratifikovat, prozatím k tomuto nejsou „zralé“, protože stále zakoušejí strach z omezení vlastní suverenity z doby koloniální nadvlády.

Lhotský⁷² spatřuje příčinu problému jinde, a to právě v nedemokratickém charakteru některých členských států Africké unie, které logicky nechtějí funkční kontrolní mechanismus dodržování lidských práv. Zde se ale dostává do definice kruhem. Proč státy nejsou demokratické? Protože jim chybí demokratické instituce, jako například nezávislé soudy chránící lidská práva. Proč jim chybí takovéto instituce? Protože státy nejsou demokratické.⁷³

Po ryze právní stránce by bylo složité dosáhnout změny. Jak je ukázáno v předešlém

---

⁷¹ Nedeklarovaly přístup jednotlivců k ACHPR podle čl. 34(6) Protokolu, proto jedinou hypotetickou nadějí jednotlivce, jak se dostat před ACHPR, je požádat stát, aby se na soud obrátil jako zástupce oběti. Pokud ovšem sám stát porušil práva jednotlivce, je tento předpoklad pochopitelně absurdní.

⁷² Lhotský, Jan. Specifika regionální ochrany lidských práv: Africký soud pro lidská práva a práva národů. In Žatecká, Eva; Kováčková, Lucia; Horecký, Jan; Omáčka Vojtěch. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. p. 556.

⁷³ Mezi demokracií a zrodem institucí chránících lidská práva by šlo pravděpodobně vystopovat tzv. vzájemné ustanovení „mutual constitution“. Ovšem podle našeho názoru hraje podstatnou roli i zkušenost z koloniální nadvlády.

odstavci, uzavřeli bychom se v začarovaném kruhu, kdy má lidskoprávní soud posílit občanskou společnost, ale nefunguje, neboť občanská společnost není dostatečně silná. Koncept emancipace v rámci kritické teorie nabízí jiné řešení – co možná největší mimoprávní podporu občanské společnosti, např. ve formě pomoci nevládním organizacím, vzdělávacím systémům apod.

Musíme ale podotknout, že v tomto ohledu koncept emancipace nepřichází s ničím převratným. Stačí si připomenout známý fakt právní teorie:

Právo „nemůže spoléhat jen na hrozbu sankce a jejího použití. Velký význam má působení sociálního prostředí, v němž se adresáti právních norem nacházejí. S tím souvisí problematika cílené výchovy k úctě k právu, důvěry v právo a zkušeností z působení práva a institucí, které jsou spojeny s tvorbou a aplikací právních norem, jakož i důsledků dodržování a naopak porušování právních povinností (...). Svůj význam si podržuje i působení neprávních normativních systémů (zejména morálky, pravidel slušného chování), jsou-li v souladu s požadavky právních norem.“⁷⁴

Emancipace rovněž nemusí být jediným možným a vhodným řešením. Lidskoprávní ochrana na kontinentě může být do určité míry zlepšena např. také fungováním kontrolních mechanismů subregionálních organizací nebo odvoláním na úroveň ochrany v rámci smluvních mechanismů OSN, což opět sahá nad rámec předpokladů kritické teorie.

Z metodologicko-technického hlediska je dále nutné dodat, že se práce do značné míry soustředila na zvládnutí sekundární literatury, která k tématu existuje. Takovýto krok je ovšem pro každé bádání nezbytný. V případě dalšího rozšíření by bylo nezbytně nutné se orientovat na primární zdroje v nejpodrobnějším možném měřítku. Pro kapitolu 1. by to znamenalo dohledat a procházet záznamy z jednotlivých konferencí a vyjednávání, kdy se ACHPR ustavoval, a zároveň podrobně porovnat Africkou a Evropskou chartu. Pro kapitolu 2. by to obnášelo ještě podrobnější práci se statistikou, získání podrobných dat týkajících se jak evropského, tak afrického lidskoprávního soudu, a především by bylo nutné podrobně rozebrat jednotlivé judikáty, v nich obsaženou argumentaci, disenty a odlišná stanoviska. A konečně v kapitole 3. by bylo možné podrobně zmapovat působení nevládních organizací a jeho důsledky. Těchto možností si je autor práce vědom a vnímá je jako otevřené pro další výzkum, jemuž tato práce otvírá cestu.

---

⁷⁴ Gerloch, Aleš. *Teorie Práva*. Praha: Aleš Čeněk, 2009. s. 256.

Literatura a zdroje:

Primární prameny:

Africká charta práv člověk a národů (African Charter on Human and Peoples' Rights). Přijato Organizací africké jednoty (Organization of African Unity) 27. června 1981. Dostupný online [11. 4. 2013]. URL: < <http://www.african-court.org/en/images/documents/Sources%20of%20Law/Banjul%20Charta/charteang.pdf> >

Protokol k Africké chartě práv člověka a národů o založení Afrického soudu pro práva člověka a národů (Protocol to the African Charter on Human and Peoples' Rights on the Establishment of an African Court on Human and Peoples' Rights). Přijato Organizací africké jednoty (Organization of African Unity) 10. června 1998. Dostupný online [11. 4. 2013]. URL: < <http://www.african-court.org/en/images/documents/Court/Court%20Establishment/africancourt-humanrights.pdf> >

Africký soud pro práva člověka a národů. *Seznam států, které podepsaly, ratifikovaly/odsouhlasily Protokol k Africké chartě práv člověka a národů o založení Afrického soudu pro práva člověka a národů. Seznam deklarací vložených státy*. Addis Ababa: 2011. Dostupný online [11. 4. 2013]. URL: < <http://www.african-court.org/en/images/documents/Court/Statute%20ACJHR/Statuts%20of%20the%20Ratificati on%20Process%20of%20the%20Protocol%20Establishing%20the%20African%20Court.pdf> >

Webové stránky:

Africký soud pro lidská práva a práva národů (African Court on Human and Peoples' Rights). [11. 4. 2013]. URL: < <http://www.african-court.org/> >

Koalice pro efektivní Africký soud pro lidská práva a práva národů (Coalition for an Effective Affrican Court on Human and Peoples' Rights). [11. 4. 2013]. URL: < <http://www.africancourtcoalition.org/> >

Rozsudky a usnesení:

dostupné online [11. 4. 2013]. URL < <http://www.african-court.org/en/index.php/2012-03-04-06-06-00/finalised-cases-closed> > U rozsudků a usnesení bohužel není uveden den jejich vynesení.

Michelot Yogogombaye v. the Republic of Senegal. ACHPR, rozsudek ke stížnosti No 001/2008.

Femi Falana v. African Union. ACHPR, rozsudek ke stížnosti No 001/2011.

Soufiane Ababou v. People's Democratic Republic of Algeria Application. ACHPR, usnesení ke stížnosti No 002/2011.

Daniel Amare and Mulugeta Amare v. Republic of Mozambique & Mozambique Airlines. ACHPR, usnesení ke stížnosti No 005/2011.

Association Juristes d'Afrique pour la Bonne Gouvernance v. Republic of Cote d'Ivoire. ACHPR, usnesení ke stížnosti No 006/2011.

Youssef Ababou v. The Kingdom of Morocco Application. ACHPR, usnesení ke stížnosti No 007/2011.

Ekollo M. Alexandre v. Republic of Cameroon and Federal Republic of Nigeria. ACHPR, usnesení ke stížnosti No 008/2011.

Efoua Mbozo'o Samuel v. Pan African Parliament Application No 010/2011. ACHPR, usnesení ke stížnosti No 010/2011.

National Convention of Teachers Trade Union v. The Republic of Gabon Application. ACHPR, usnesení ke stížnosti No 012/2011.

Delta International Investments S.A., Mr and Mrs A.G.L. De Lange v. The Republic of South Africa. ACHPR, usnesení ke stížnosti No 002/2012.

Emmanuel Joseph Uko and Others v. The Republic of South Africa Application. ACHPR, usnesení ke stížnosti No 004/2012.

Amir Adam Timan v. The Republic of Sudan. ACHPR, usnesení ke stížnosti No 005/2012.

Baghdadi Ali Mahmoudi v. The Republic of Tunisia. ACHPR, usnesení ke stížnosti No 007/2012.

Odlišná stanoviska, disenty:

dostupná online [11. 4. 2013]. URL < <http://www.african-court.org/en/index.php/2012-03-04-06-06-00/finalised-cases-closed> >

Odlišné stanovisko soudce Fatsaha Ouguerkouze ve věci No 001/2008 Michelot Yogogombaye v. the Republic of Senegal. ACHPR.

Disent Sophie A.B. Akuffo, Bernarda M. Ngoepe a Elsie N. Thompson ve věci No 001/2011 Femi Falana v. African Union. ACHPR.

Odlišné stanovisko soudce Jeana Mutsinziho ve věci No 001/2011 Femi Falana v. African Union. ACHPR.

Odlišné stanovisko soudce Fatsaha Ouguerkouze ve věci No 001/2011 Femi Falana v. African Union. ACHPR.

Prozatímní opatření:

dostupná online [11. 4. 2013]. URL < <http://www.african->

court.org/en/index.php/judgments/orders >

Prozatímní opatření ve věci No 002/2013 African Commission on Human and Peoples' Rights v. Libya. ACHPR.

Prozatímní opatření ve věci No 006/2012 African Commission on Human and Peoples' Rights v. Kenya. ACHPR.

Prozatímní opatření ve věci No 004/2011 African Commission on Human and Peoples' Rights v. Great Socialist People's Libyan Arab Jamahiriya. ACHPR.

Sekundární prameny:

Booth, Ken (ed). *Critical Security Studies and Worlds Politics*. Londýn: Lynne Rienner Publishers. 2005.

Budilová, Denisa. Využívání mezistátních stížností v rámci jednotlivých kontrolních mechanismů smluvních lidsko-právních systémů. In Šturma, Pavel (ed.). *Studie z mezinárodního práva č. 2*. Praha: Academia 2011. s. 164 – 172.

Buerghental, Thomas. The Evolving International Human Rights System. *The American Journal of International Law*. Ročník 100, číslo 4, 2006, s. 783-807

Cavallaro, James L.; Brewer, Stephanie E. Reevaluating Regional Human Rights Litigation in the Twenty-First Century: The Case of the Inter-American Court. *The American Journal of International Law*, ročník 102, číslo 4; 2008. s. 768 – 769.

Doyle, Michael W. Three Pillars of the Liberal Peace. *The American Political Science Review*, ročník 99, číslo 3, 2005), s. 463 – 466.

Faix, Martin. Vývoj a dosledky proliferacie kontrolných mechanizmov v oblasti ľudských práv na africkom kontinente. In Šturma, Pavel (ed.). *Studie z mezinárodního práva č. 2*. Praha: Academia 2011.

Gerloch, Aleš. *Teorie Práva*. Praha: Aleš Čeněk, 2009.

Jalloh, Charles C. Michelot Yogogombaye v. Republic of Senegal. *The American Journal of International Law*. Ročník 104, číslo 4, 2010, s. 620-628.

Keohane, Robert O. Twenty Years of Institutional Liberalism. *International Relations*, ročník 26, číslo 2, 2012. s. 125 – 138.

Lhotský, Jan. Specifika regionální ochrany lidských práv: Africký soud pro lidská práva a práva národů. In Žatecká, Eva; Kováčová, Lucia, Horecký, Jan; Omáčka Vojtěch. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. p. 550 – 561. dostupný online [4. 4. 2013] URL: <
http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2011/files/normotvorba/Lhotsky_Jan_6134.pdf >

Mearsheimer, John, J. False Promise of International Institutions. *International Security*,

ročník 19, číslo 3; 1994, s. 5-49.

Němčák, Vítězslav. Cesta k prvnímu rozsudku Afrického soudu pro lidská práva. *Jiné Právo*. Dostupný online [4. 4. 2013] <http://jinepravo.blogspot.cz/2010/04/vitezslav-nemcak-cesta-k-prvniimu.html>

Neumayer, Eric. Do International Human Rights Treaties Improve Respect for Human Rights? *The Journal of Conflict Resolution*. Ročník 49, číslo 6, 2005. s. 925 – 953.

Scheu, Harald Ch. *Problematika judičiálních mechanismů v současném mezinárodním právu*. Praha: Eurolex Bohemia 2006.

Šturma, Pavel. Mezinárodní závazky v rámci kontrolních mechanismů v oblasti lidských práv: obecný přehled. In: Šturma, Pavel (ed). *Implementace lidských práv a mezinárodní kontrolní mechanismy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta, ediční středisko, 1999. s. 10 – 43.

Šturma, Pavel. Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003.

The European Court of Human Rights. *50 years of Activity. Some Facts and Figures*. Strasbourg: Council of Europe 2010. Dostupný online [11. 4. 2013]. URL: < http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/ACD46A0F-615A-48B9-89D6-8480AFCC29FD/0/FactsAndFigures_EN.pdf >

Viljoen, Frans. The Implementation of Legal Obligations in the Field of Human Rights by International Courts: Some Reflections from Africa. In: Šturma, Pavel (ed). *Implementace lidských práv a mezinárodní kontrolní mechanismy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta, ediční středisko, 1999. s. 164 – 170.

Viljoen, Frans; Louw, Lirette. State Compliance with the Recommendations of the African Commission on Human and Peoples' Rights 1994-200. *The American Journal of International Law*. Ročník 101, číslo 1 2007, pp. 1-34

Wachira, George Mucundi. African Court on Human and Peoples' Rights: *Ten years on and still no justice*. UNHCR: Minority Rights Group International. dostupný online [4. 4. 2013] URL: < <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/48e4763c2.pdf> >

Williams, Paul, D. *Security Studies: An Introduction*. New York: Routledge, 2008.

Williams, Paul, D. Thinking about Security in Africa. *International Affairs*. Ročník 83, číslo 6, 2007. s. 1021–1038.

Zezeza, Paul T. The Struggle for Human Rights in Africa. *Canadian Journal of African Studies*. Ročník 41, číslo 3, s. 474-506.

Přílohy:

Příloha 1 – Seznam států, které podepsaly, ratifikovaly/odsouhlasily Protokol k Africké chartě práv člověka a národů o založení Afrického soudu pro práva člověka a národů. Seznam deklarácí vložených státy. z URL: < <http://www.african-court.org/en/images/documents/Court/Statute%20ACJHR/Statuts%20of%20the%20Ratification%20Process%20of%20the%20Protocol%20Establishing%20the%20African%20Court.pdf> > *přiloženo k vytištěné verzi; v elektronické verzi v samostatném souboru Bruner_SVOC2013_Priloha1.*